

NOTAT

22. marts 2022

Afrapportering fra arbejdsgruppen til beskyttelse af designere (fase 2)

Arbejdsgruppens anbefalinger

Arbejdsgruppen anbefaler, at der iværksættes følgende tiltag for at styrke beskyttelsen af danske designere:

1. Oplysningsindsatser rettet mod små designere og designstuderende
2. Oplysningskampagner rettet mod forbrugerne
3. Styrket brug af netværk og eksterne samarbejdspartnere til at nå bedre ud med viden om IPR til designerne

Baggrund

Erhvervsministeriet nedsatte i oktober 2021 en arbejdsgruppe til beskyttelse af danske designere.

Kommissoriet sætter følgende rammer for arbejdsgruppens arbejde:

Fase 1 (inden 1. februar 2022):

- Arbejdsgruppen foretager en overordnet gennemgang af de forskellige typer af rettigheder, som danske designere kan benytte til at beskytte sig imod kopiering fra andre danske virksomheder.
- Arbejdsgruppen beskriver reglerne om erstatning for immaterialretskrænkelser.
- Arbejdsgruppen foretager en overordnet kortlægning af omfanget af problemet med ulovlig kopiering af danske designere.

Fase 2 (inden 1. april 2022):

- På baggrund af afdækningen i fase 1 foreslås eventuelle relevante handlemuligheder, der kan styrke beskyttelsen af danske designere og kreative erhverv.

Dette notat afrapporterer på fase 2.

Som forberedelse til fase 2, har arbejdsgruppen holdt dialogmøder med følgende brancheorganisationer for at få input til arbejdet:

- FAOD (Forbundet Arkitekter og Designere)
- Dansk Mode & Textil
- WEAR (brancheforening for danske livsstilsvirksomheder under Dansk Erhverv)
- SMVdanmark
- Rettighedsalliancen
- DACG (Danish Anti-Counterfeiting Group)
- Dansk Industri

Kortlægning af udfordringer for danske designere

Interessenterne kvitterede generelt for de mange tiltag, som de danske myndigheder har iværksat for at styrke bekæmpelsen af ulovlig kopiering. En række af tiltagene er nævnt i arbejdsgruppens afrapportering under fase 1. Styrkelsen af indsatsen på området er sket løbende siden oprettelsen af Ministeriernes Netværk mod IPR-krænkelser i 2008. Der er tale om et tværministerielt netværk, hvor 12 myndigheder samarbejder om at bekæmpe IPR-krænkelser.

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at interessenterne især udtrykte tilfredshed med de skærpede strafferammer på området, etableringen af en særskilt enhed for den strafferetlige IPR-håndhævelse samt de forskellige oplysningstiltag i form af oplysningshjemmesiden jegvælgerægte.dk, undervisningsmateriale til skoler og diverse oplysningsindsatser til forbrugere og virksomheder. Interessenterne gav i den sammenhæng udtryk for, at arbejdet med oplysningsindsatser til både virksomheder og forbrugere bør fortsætte og styrkes.

På baggrund af arbejdsgruppens møder med interessenterne stod det klart, at der særligt er tre udfordringer, som påvirker beskyttelsen af mindre danske designere i de kreative erhverv. Arbejdsgruppen har valgt at se nærmere på disse tre udfordringer, som er gået igen på tværs af de forskellige inputs, som arbejdsgruppen har modtaget fra interessenterne:

- 1) Manglende viden om mulighederne for at beskytte og håndhæve sine designs
- 2) Høje sagsomkostninger forbundet med at håndhæve sine rettigheder
- 3) Lave erstatninger gør det urentabelt at føre sager om krænkelse

Udtrykket ”design/designs” benyttes i denne afrapportering i ”bred forstand” om designs/formgivning, som fx kan være beskyttet af designrettigheder, ophavsret og/eller markedsføringsloven. I denne sammenhæng henviser udtrykket dermed ikke kun til designrettigheder.

Ad. 1: Manglende viden om mulighederne for at beskytte og håndhæve sine designs

Den primære udfordring, som blev beskrevet af interessenterne er, at mange danske designere har begrænset kendskab til IP-retigheder. De mangler en helt grundlæggende viden om, hvilke beskyttelsesmuligheder der findes, og hvilke muligheder der er for at håndhæve i tilfælde af krænkelse. I mange tilfælde er der andre både hurtigere og billigere håndhævelsesmuligheder, end retssager.

Manglende kendskab til IP-retigheder, er særligt en udfordring for designere i små virksomheder i opstartsfasen. Flere interessenter påpegede på den baggrund, at der med fordel kan sættes større fokus på viden og vejledning rettet specifikt mod disse virksomheder, iværksættere og deres uddannelsesinstitutioner.

En del af interessenterne kvitterede for de forskellige oplysningsindsatser til virksomheder og forbrugere, som myndighederne har iværksat gennem årene.

Ad. 2: Høje sagsomkostninger forbundet med at håndhæve sine rettigheder

Interessenterne har peget på, at mange danske designere fravælger at føre sag ved domstolene på grund af sagsomkostningerne. Det er typisk designernes oplevelse, at det ikke kan betale sig at gå i retten, bl.a. fordi sagsomkostningerne ved at føre sagen ikke bliver dækket, selv om man vinder.

Denne problemstilling er dog ikke særskilt for håndhævelsen af rettigheder til designs.

Arbejdsgruppen har overvejet, om der kunne etableres en form for økonomisk støtte til at hjælpe små virksomheder med at føre retssager. Der findes dog allerede i dag IPR-forsikringer, og andre retshjælpsforsikringer, der sigter mod netop dette behov. Samtidigt kan det være problematisk at etablere et system, hvor den ene part i en tvist kan føre retssag med støtte fra staten.

Som led i den nationale handlingsplan for immaterielle rettigheder gennemføres der i 2022 et servicetjek af markedet for IPR-forsikringer. Servicetjekket skal afdække omfanget, brugen og udbredelsen af IPR-forsikringer samt afdække eventuelle barrierer for brugen af dem.

Hertil kommer, at en række interesseorganisationer, pr. 24. februar 2022, har etableret et uafhængigt privat tvistnævn, DesignNævnet, som har til formål at tilbyde et hurtigt, prisbilligt alternativ til domstolsbehandling i sager om rettigheder til arkitektur, design og kunsthåndværk. Det er derfor

arbejdsgruppens vurdering, at eventuelle anbefalinger på området bør afvente erfaringerne fra DesignNævnet og det ovennævnte service-tjek af markedet for IPR-forsikringer.

Ad. 3: Lave erstatninger gør det urentabelt at føre sager om krænkelse

Flere interessenter påpegede, at erstatningerne i sager om krænkelse synes lave sammenlignet med andre lande. Bekymringen går især på, at det skal kunne betale sig for rettighedshavere at håndhæve deres rettigheder over for krænker. Tilsvarende må det ikke kunne betale sig at begå krænkelse, og her udtrykte flere bekymring for, om erstatningsniveauet har tilstrækkelig afskrækkende effekt. Denne problemstilling er dog ikke særskilt for designområdet

Hertil kommer, at der i tvister om designs som oftest vil være en betydelig 'gråzone', hvor det er svært at skelne mellem, om et design er udtryk for lovlig inspiration eller ulovlig kopiering. Det er derfor nødvendigt med en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde, som typisk vil blive baseret på en række komplicerede faglige skøn og vurderinger.

Det kan således være problematisk at hæve erstatningsniveauet særskilt inden for dette område, hvor der er en betydelig gråzone og en høj grad af konkrete skøn og vurderinger.

Det bemærkes yderligere, at erstatningsreglerne på området er rummelige, jf. beskrivelsen af reglerne i arbejdsgruppens afrapportering under fase 1. Her fremgik det, at domstolene på dette område har en større frihed til at tilkende en skønsmæssig fastsat kompensation end normalt i dansk ret. Det har især betydning i de mange tilfælde, hvor det er vanskeligt at dokumentere det lidte tab.

Det vurderes samtidig, at eventuelle anbefalinger vedrørende erstatningsniveau bør afvente udfaldet af nogle verserende og principielle retssager på designområdet, hvor bl.a. Højesteret skal træffe afgørelse. Sagerne angår både beskyttelse, krænkelsesspørgsmål og erstatningsudmåling.

Anbefalinger

For at adressere udfordringen med manglende viden om muligheder for beskyttelse og håndhævelse anbefaler arbejdsgruppen, at der fortsat gennemføres 'awareness-tiltag' med henblik på at øge viden om IP-rettigheder. Arbejdsgruppen anbefaler, at indsatsen navnlig rettes mod mindre virksomheder og iværksættere i designbranchen, og at relevante interesseorganisationer søges involveret i udbredelsen af oplysningsindsatsen.

Konkret foreslås følgende:

Oplysningsindsatser rettet mod små designere og designstuderende

Arbejdsgruppen anbefaler, at der iværksættes oplysningsindsatser særligt rettet mod små designere og designstuderende. Formålet med indsatsen er at give dem viden og vejledning om beskyttelse af rettigheder og håndhævelsesmuligheder. Indsatsen forventes især at omfatte en række oplæg specifikt målrettet små designere og designstuderende.

Oplysningskampagner rettet mod forbrugerne

Problemet med ulovlig kopiering skal bekæmpes gennem mange forskellige midler. Håndhævelse overfor kopisterne er ét vigtigt element, men det kan ikke stå alene. Et andet vigtigt element er at mindske efterspørgslen efter kopivarer. Arbejdsgruppen anbefaler, at der iværksættes oplysnings tiltag, som retter sig mod forbrugerne. Disse tiltag skal udbrede viden om de mange fordele ved at vælge ægte varer fremfor kopivarer, samt risici ved at købe kopivarer. Samtidig skal de give forbrugerne viden om, hvordan man spotter de ægte varer.

Styrket brug af netværk og eksterne samarbejdspartnere til at nå bedre ud med viden om IPR til designerne

Designere kan ofte være enkeltpersoner eller mikrovirksomheder, der kan være svære at nå via brede kampagner. Arbejdsgruppen anbefaler, at brugen af netværk- og samarbejdspartnere styrkes med henblik på at sikre, at viden om IP-rettigheder når ud til danske designere. Relevante samarbejdspartnere kan fx omfatte uddannelsesinstitutioner, designklyngen og interesseorganisationer på designområdet. Under arbejdsgruppens dialogmøder med interesseorganisationer viste de stor interesse i at samarbejde mere om udbredelse af oplysningsmateriale i form af kampagner, seminarer m.v. til deres medlemmer.

Patent- og Varemærkestyrelsen har allerede nu planer om at styrke brugen af netværk og eksterne samarbejdspartnere til at nå bredere ud med viden om IPR. Styrelsen har pr. 1. februar 2022 etableret sektionen ”IP Håndhævelse & Netværk”. Det er bl.a. hensigten, at der skal ansættes en medarbejder, der skal stå i spidsen for et mere strategisk og struktureret samarbejde med netværk, interesseorganisationer og andre eksterne samarbejdspartnere, for herigennem at nå bedre ud med viden om IPR til især mindre virksomheder, herunder til designere.

Herudover er der allerede igangsat en række initiativer, der vil få betydning for danske designere og kreative erhverv:

Udvikling af uddannelsesmateriale om IPR

Der udvikles på nuværende tidspunkt materiale til uddannelsesinstitutioner og særligt professionshøjskoler, som har til formål at øge kendskabet til IP-retigheder blandt de studerende. Materialet forventes udbredt til de seks professionshøjskoler i Danmark inden udgangen af 2022. Det er på nuværende tidspunkt forventningen, at udbredelsen vil fortsætte til andre uddannelsesinstitutioner efter 2022.

Servicetjek af IPR-forsikringer

Det er i Danmark muligt at tegne IPR-forsikringer, der skal gøre det lettere for små og mellemstore virksomheder (SMV'er) at håndhæve deres rettigheder, idet forsikringerne bl.a. kan dække omkostningerne til at føre retssager. Som nævnt ovenfor, gennemføres i 2022, som led i den nationale handlingsplan for immaterielle rettigheder, et servicetjek af markedet for IPR-forsikringer. Servicetjekket skal afdække omfanget, brugen og udbredelsen af forsikringerne samt afdække eventuelle barrierer for SMV'ernes brug af disse forsikringer.

Kommende designreform i EU

Det forventes, at EU Kommissionen vil komme med et forslag til en reform af EU's designregler i løbet af 2. kvartal 2022. Reformen vil få betydning for danske designeres rammevilkår og deres muligheder for at beskytte deres produkter i EU fremadrettet. Regeringen vil arbejde for, at reformen udformes, så den tager højde for de små og mellemstore designvirksomheders behov.

Det bemærkes i øvrigt, at det i regi af EU's SME Fund siden 2021 har været muligt for små designere at få op til EUR 1500 i økonomisk støtte til registrering af varemærke- og designrettigheder.